УДК 336: 001.8 (477)

Олександр БЄЛОВ

ЕНДАВМЕНТ ЯК НОВА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Зазначено, що фінансування науково-технічного розвитку країни – це важливе стратегічне завдання країни, що бажає інтегруватися до європейської спільноти.

Проведено дослідження можливостей забезпечення фінансування наукової діяльності за допомогою ендавменту в Україні. Проаналізовано динаміку обсягів фінансування інноваційної та наукової діяльності в Україні за період з 2000 по 2016 рр. Здійснено компаративний аналіз темпів росту фінансування науки в Україні та в ЕС. Доведено нестабільний характер і недостатній обсяг фінансування наукової діяльності в Україні. Запропоновано використання ендавменту для вирішення цих проблем.

Розглянуто міжнародний досвід фінансування науки за допомогою ендавмент фондів та динаміку обсягів найбільших таких фондів університетів світу. Встановлено чинники, які сприяють великій кількості ентдавментів в США.

Досліджено стан розвитку ендавмент фондів в Україні, законодавча база і практична реалізація. Систематизовано особливості процесу фінансування наукових досліджень за допомогою ендавмент фондів. Зазначено, що основними функціями ендавмент фондів є забезпечення стабільності та гнучкості в питаннях інвестування: ендавменти дають можливість швидше та точніше реагувати на зміни в економічній ситуації, доходах підприємств, що фінансують НДДКР та соціальному статусі науковців, що стає особливо важливим в умовах значного скорочення державних витрат на науку. Встановлено переваги ендавментів для фінансування науково дослідницьких робіт. Визначено задачі та особливості процесу функціонування ендавмент фінансування наукових досліджень. Запропоновано заходи для прискорення процесу формування і розвитку ендавмент фондів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Доведено, що ендавмент як форма фінансування може бути застосована не лише для фінансування закладів освіти, а й для фінансування наукової діяльності в Україні, перевагою якої є забезпечення певної незалежності наукових закладів від зовнішнього фінансування.

Ключові слова: *ендавмент, фінансування наукової діяльності, стратегічний розвиток.*

JEL: O390

Постановка проблеми. Фінансування науково-технічного розвитку – це важливе стратегічне завдання держави, яка бажає інтегруватися до європейської спільноти. В

© Олександр Бєлов, 2017.

Україні рівень фінансування науки дуже низький і нестабільний. Досліджуючи динаміку обсягів фінансування науково-технічного розвитку, варто відзначити, що вона складається з двох напрямів фінансування інноваційної діяльності (табл. 1.) та фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) (табл. 2).

Так, у фінансуванні інноваційної діяльності ще спостерігаються деякі позитивні зміни: номінально обсяг фінансування постійно збільшувався, питома вага державного фінансування коливається у межах від 0,4% до 4,5%, власного – від 52% до 97%, у структурі фінансування присутні різні джерела, що підвищує його стабільність. Але, по-перше, якщо врахувати вплив інфляції, збільшення, що спостерігається, в 2016 р. у 6,5 разів менше номінального. По-друге, в динаміці структури фінансування в останні три роки зменшилась до мінімуму питома вага всіх інших джерел,окрім власних коштів.

Ситуація з фінансуванням НДДКР значно гірша (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка обсягів та структури фінансування інноваційної діяльності в Україні

	Загальна сума витрат	Індекс інфляції		В цінах 2000 року	У тому числі за рахунок коштів,%			
		За рік	Накопичений		Власних	Державного бюджету	Іноземних інвесторів	Інших джерел
	млн.грн.	%	разів	млн.грн.	%	%	%	%
2000	1757,1	125,8	1,3	1757,1	79,6	0,4	7,6	12,3
2001	1971,4	106,1	1,3	1567,1	83,9	2,8	3,0	10,3
2002	3013,8	99,4	1,3	2258,0	71,1	1,5	8,8	18,7
2003	3059,8	108,2	1,4	2306,3	70,2	3,0	4,2	22,5
2004	4534,6	112,3	1,6	3158,9	77,2	1,4	2,5	18,9
2005	5751,6	110,3	1,8	3567,8	87,7	0,5	2,7	9,0
2006	6160	111,6	2,0	3464,3	84,6	1,9	2,9	10,7
2007	10821	116,6	2,3	5453,0	73,7	1,3	3,0	22,0
2008	11994,2	122,3	2,8	5183,7	60,6	2,8	1,0	35,7
2009	7949,9	112,3	3,2	2809,4	65,0	1,6	19,0	14,3
2010	8045,5	109,1	3,5	2531,7	59,4	1,1	30,0	9,6
2011	14333,9	104,6	3,6	4134,3	52,9	1,0	0,4	45,6
2012	11480,6	99,8	3,6	3165,7	63,9	2,0	8,7	25,5
2013	9562,6	100,5	3,6	2642,1	72,9	0,3	13,1	13,7
2014	7695,9	124,9	4,5	2115,8	85,0	4,5	1,8	8,7
2015	13813,7	143,3	6,5	3040,6	97,2	0,4	0,4	2,0
2016	23229,5	112,4	7,3	3568,2	94,9	0,8	0,1	4,3

Джерело. Розраховано автором за даними Держкомстату [1] та Мінфіну України [2].

Таблиця 2

Обсяги фінансування НДДКР в Україні

	Загальна сума витрат	Індекс інфляції		У цінах 2000 року	Темп росту ланцюговий	Темп росту базовий
		За рік	Накопичений			
	млн. грн.	%	разів	млн.грн.	%	%
2000	2 046,3	125,8	1,3	2 046,3		
2001	2 432,5	106,1	1,3	1 933,6	94,5	94,5
2002	2 611,7	99,4	1,3	1 956,7	101,2	95,6
2003	3 597,4	108,2	1,4	2 711,5	138,6	132,5
2004	4 251,7	112,3	1,6	2 961,8	109,2	144,7
2005	5 160,4	110,3	1,8	3 201,1	108,1	156,4
2006	5 164,4	111,6	2,0	2 904,4	90,7	141,9
2007	6 149,2	116,6	2,3	3 098,8	106,7	151,4
2008	8 024,8	122,3	2,8	3 468,2	111,9	169,5
2009	7 822,2	112,3	3,2	2 764,2	79,7	135,1
2010	8 995,9	109,1	3,5	2 830,8	102,4	138,3
2011	9 591,3	104,6	3,6	2 766,4	97,7	135,2
2012	10 558,5	99,8	3,6	2 911,5	105,2	142,3
2013	11 161,1	100,5	3,6	3 083,8	105,9	150,7
2014	10 320,3	124,9	4,5	2 837,3	92,0	138,7
2015	11 001,9	143,3	6,5	2 421,7	85,4	118,3
2016	11 530,7	112,4	7,3	1 771,2	73,1	86,6

Джерело. Розраховано автором за даними Держкомстату [1] та Мінфіну України [2].

По-перше, незважаючи на номінальне зростання обсягів фінансування при врахуванні впливу інфляційних процесів, виявлено, що реальне річне збільшення протягом 16 років значно менше і складало всього від 1,0% до 38,6% відносно 2000 р., а у 2016 р. взагалі спостерігається зменшення на 13,4%.

Якщо ж дослідити динаміку темпів росту обсягів фінансування НДДКР порівняно з країнами ЄС (за даними 5-ї,6-ї,7-ї рамкових програм з розвитку наукових досліджень і технологій та програми "Горизонт – 2020", бюджет яких змінювався з 14,96 млрд. євро у 1998–2002 рр., що становить близько 3,75 млрд. євро на рік, до 80 млрд. євро на 2014–2020 рр. [3], – 13,3 млрд. євро на рік) (рис.1), то можна виділити два важливих моменти:

1) рівень темпу росту фінансування НДДКР в Україні низький і має спадаючий тренд, у той час, як в ЄС він збільшується кожні п'ять років і у 2017 р. становив 354% відносно 2000 р.;

2) темпи росту фінансування науки в Україні мають хвилеподібний характер, що свідчить про низький рівень стабільності, на відміну від ЕС, де темпи росту мають ступінчастий характер, що характеризує визначеність і стабільність у плані фінансового забезпечення наукової діяльності.

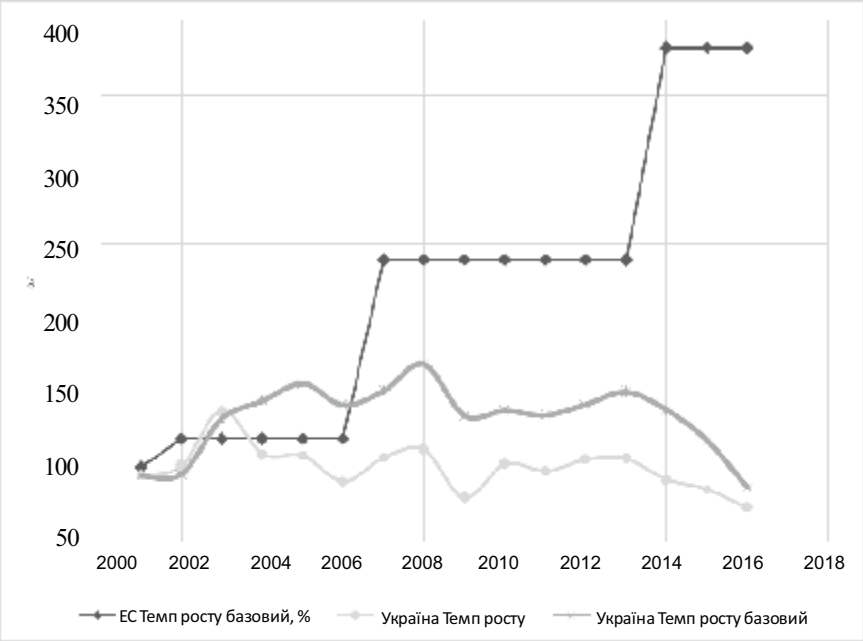

Рис. 1. ***Динаміка темпів росту обсягів фінансування НДДКР в Україні***

Основними видами фінансування науки в Україні згідно з Держкомстатом є (рис. 2 і 3): державне фінансування; приватне фінансування; самофінансування; іноземне фінансування.

У 2016 р. загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 11530,7 млн. грн, у тому числі, витрати на оплату праці – 5751,0 млн. грн, інші поточні витрати – 5203,7 млн. грн, капітальні витрати – 576,0 млн. грн, з них витрати на придбання устаткування – 487,6 млн. грн [1].

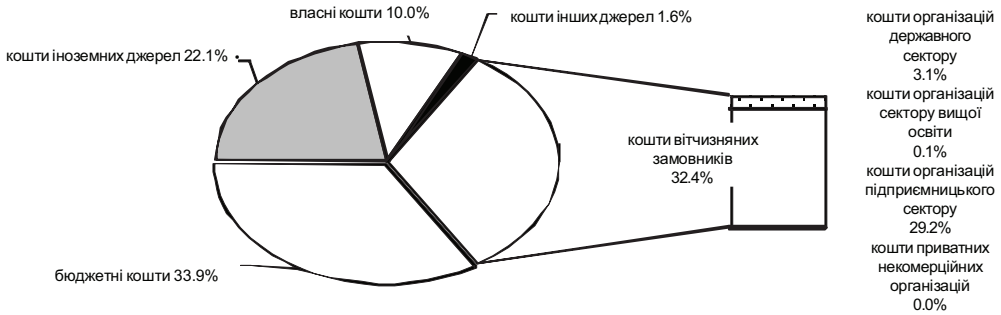

Рис. 2. ***Розподіл загального обсягу витрат на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування,%*** [4]

За попередніми розрахунками, питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,48%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%. За даними 2015р., частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС–28 у середньому становила 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у: Швеції – 3,26%, Австрії –

3,07%, Данії – 3,03%, Фінляндії – 2,90%, Німеччині – 2,87%, Бельгії – 2,45%, Франції – 2,23%; меншою – у Кіпрі, Румунії, Латвії та Мальті (від 0,46% до 0,77%).

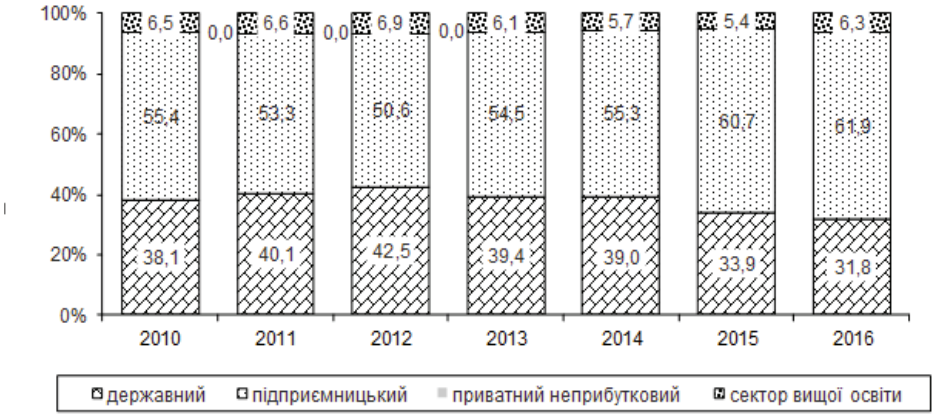

Рис. 3. ***Розподіл обсягу фінансування наукових досліджень і розробок за секторами діяльності, %*** [4]

Щодо структури обсягів фінансування, то вона є адекватною для економіки, що розвивається, але зовсім не оптимальною, якщо економіка знаходиться у кризовому стані, оскільки обсяг державного та комерційного фінансування значно зменшується і якщо в структурі це не відображається, то зменшується і загальне фінансування. Відсутня питома вага власних коштів, яка давала б змогу не бути залежними від ринкової кон'юнктури.

Отже, одними з головних проблем вітчизняного розвитку науки є нестача і нестабільність фінансування. Це пов'язано з кризовим станом економіки України, довгостроковим характером очікувань економічного ефекту і нерозумінням важливості зміцнення власного науково-технічного потенціалу для забезпечення стратегічного розвитку країни. В сукупності це актуалізує дослідження даної проблеми.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми науково-технічного розвитку висвітлювалися у дослідженнях економістів, зокрема, у працях таких фахівців, як: Е. Брукінг, Л. Едвінссон, У. Істерлі, Д. Клейне, М. Мелоун, Й. Шумпетер, В. Александрова, О. Анчишкін, Ю. Бажал, Г. Добров, О. Варшавський та ін. Особливості ендавменту в рамках фінансування вищої освіти в Україні розглядаються в роботах Ж. Семчук [5], Ю. Гернего [6], Т. Яровенко [7] та ін. Але питання забезпечення стабільного і необхідного фінансування НДДКР за допомогою ендавментів потребує подальшого дослідження.

Мета статті. Дослідити можливості забезпечення фінансування наукової діяльності за допомогою ендавменту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Нині у світі найбільш поширеними є такі форми фінансування наукових досліджень: державне фінансування, гранти та ендавмент фонди.

Гранти – це цільова субсидія, яка надається пошуковцю на конкурсній та безповоротній основі для реалізації заявленого проекту у тій чи іншій сфері діяльності. Гранти як форма фінансування мають певні недоліки. По-перше, тематика грантових тем визначається грантодавцем, а оскільки в Україні вітчизняні гранти знаходяться в зачатковому стані – відбувається орієнтація на гранти іноземних компаній, котрі не враховують національні інтереси розвитку. По-друге, якщо наукова організація не має інших джерел фінансування, – вона

опиняється в певній фінансовій залежності від грантодавців, що може йти у суперечність принципам об'єктивності наукового дослідження й інтересам суспільства, у якому воно здійснюється. Державне фінансування наукової діяльності постійно зменшується і має нестабільний характер. Ендавмент фінансування на сьогодні в Україні майже не розвинене, але має багато переваг, які можуть позитивно вплинути на ситуацію.

Ендавмент або фінансові пожертви (англ. Endowment – дарунок, пожертва) – це пожертва коштів чи майна певній інституції.

Перевага фонду цільового капіталу – це прозорий характер його діяльності. Схема організації фонду є досить простою: благодійники передають пожертвування в цільовий капітал фонду, фонд передає кошти в керівництво управляючій компанії, а отриманий дохід спрямовується на фінансування діяльності однієї чи декількох некомерційних організацій. Передані пожертвування не витрачаються на будь-який проект безпосередньо, а генерують доходи і фінансують проект протягом тривалого періоду часу.

Формування фонду цільового капіталу дозволяє забезпечити часткову незалежність некомерційних організацій від разових пожертвувань та інших добровільних неорганізованих надходжень за рахунок отримання гарантованого річного доходу від управління цільовим капіталом. Дарування цільовому фонду є найвищою оцінкою довіри донора некомерційної організації, яку він підтримує. Таким чином, цільовий фонд можна створити лише за умови, якщо суспільство впевнене у дотриманні даною некомерційною організацією оголошених принципів та результатів діяльності на практиці, а не на словах. Засоби, що надходять до фонду цільового капіталу, і доходи від управління цільовим капіталом не обкладаються податком.

В США до 30% наукових досліджень випадає на університетську науку.Ендавменти широко займають важливе місце системі їх фінансування (табл. 3 і рис. 4).

Таблиця 3

Обсяги ендавментів основних університетів США у 2016 році, у млрд. дол.

Університети	2014	2015	2016
HarvardUniversity	35,883	36,449	34,542
Yale University	23,900	25,572	25,409
University of Texas System	25,426	24,083	24,203
Stanford University	21,446	22,223	22,398
Princeton University	20,996	22,723	22,153
Massachusetts Institute of Technology	12,425	13,475	13,182
University of Pennsylvania	9,582	10,134	10,715
Texas A&M University System	11,104	10,477	10,540
University of Michigan	9,731	9,952	9,743
Northwestern University	9,778	10,193	9,648
Columbia University	9,223	9,639	9,041
University of Notre Dame	8,040	8,567	8,374
University of California	7,384	7,997	8,341

Складено за [8].

Для порівняння,сума ендавмент фондів перших трьох університетів за таблицею 3 у 2016 р. склала 84,1 млрд. дол., що наближується до обсягу ВВП України –87 млрд. дол. Звичайно, слід пам'ятати, що ці фонди формувались протягом всього існування університетів, деякі – по кілька століть, але значні звершення в їх зростанні відбулись в останні 30 років.

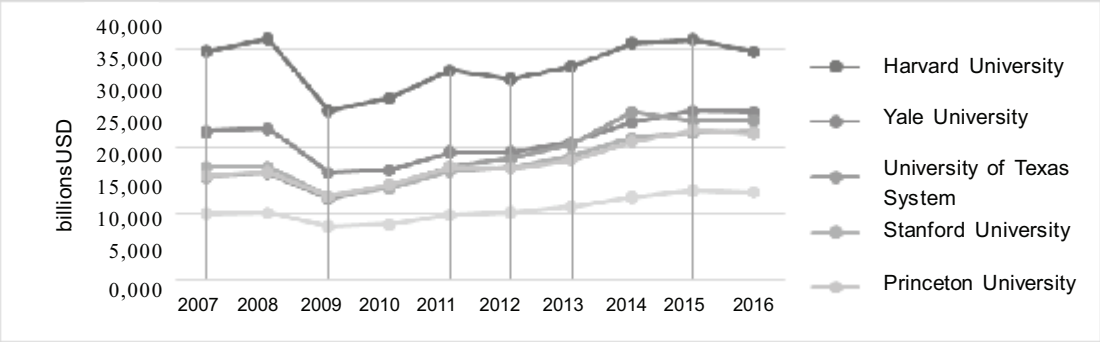

Рис. 4. Динаміка обсягів ендавментів кращих університетів США за 2007–2016 рр. (побудовано за [8])

За даними National Association of College and University Business Officers (NACUBO), число ендавмент фондів навчальних закладів в США та Канаді перевищує 850, а загальний обсяг їх коштів оцінюється в 516 млрд. дол. [8]. У Європі найстаріші та найбільші фонди – в університетів Кембриджа і Оксфорда – 6 і 5 млрд. фунтів стерлінгів. Інші університети значно поступаються обсягами власних ендавментів відносно американських. У Азії ці фонди тільки починають розвиватися. Серед країн, що активно їх розвивають, варто відзначити Південну Корею, Японію та КНР.

Отже, у США найвищий показник кількості фондів. Цьому сприяють такі чинники:

1) приватний капітал бере участь у різних сферах підтримки некомерційного сектору, оскільки існує і широко застосовується система податкових преференцій для благодійників;

2) більш розвинена система благодійництва;

3) активно застосовуються різні інструменти соціальних інвестицій;

4) ступінь залученості громадян у благодійність дуже висока. Ендавменти забезпечують більшу питому вагу фінансування наукових досліджень у порівнянні з державною підтримкою.

Найвідомішим у світі ендавмент фондом з підтримки саме наукової діяльності є Нобелівський фонд. А. Нобель заповів значну частину свого статку вкласти в надійні цінні папери. У заповіті винахідника-філантропа зазначено: “Все моє рухоме і нерухоме майно повинно бути переведено моїми повіреними в ліквідні цінності, а зібраний у такий спосіб капітал поміщений в надійний банк. Доходи від вкладень повинні належати фонду, який буде щорічно розподіляти їх у вигляді премій тим, хто протягом попереднього року приніс найбільшу користь людству...” [9]. На момент створення 1900 р. розмір Нобелівського фонду становив 31 млн. крон, в перерахунку на грудень 2016 р. – 1,73 млрд. крон (близько 200 млн. дол.). За період його існування він збільшився до 4,24 млрд. крон (506 млн. дол.) [10]. Завдяки інвестуванню цих коштів лауреатам щороку виплачуються великі грошові премії. У 2017 р. їх розмір склав 1,1 млн. дол. Також варто відзначити, що динаміка цього фонду не завжди була зростаючою. Згідно з джерелами [10], обсяг фонду зменшувався протягом 80 років і досяг 42% від початкового у 1978 р. у перерахунку на рівень цін 2016 р., і тільки 1987 р. досяг рівня 1900 р. Найбільші темпи зростання були в 90-ті роки XX ст., після світової кризи 2008 р. темпи зростання значно знизились, але знову продовжується період зростання. Нобелівський фонд є прикладом того, як, зробивши пожертвування одного разу, людина запускає механізм, що працює протягом багатьох років навіть після її життя.

Сьогодні в Україні ендавмент фонди знаходяться у початковому стані, створені лише два фонди на базі Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (розмір близько 245 288 грн.) та при Університеті банківської справи Національного банку України (409 400 грн.). Мета створення таких фондів визначається як формування основи для забезпечення фінансової стабільності університету, успішної реалізації його освітніх та наукових програм і проектів, розвиток інфраструктури та незалежність від економічних і суспільних коливань [11].

У вітчизняному законодавстві термін "ендавмент" було зафіксовано ще у 1992 р. Але досі не розроблено механізм його функціонування в державі. Так, у Законі України "Про вищу освіту" визначається, що сталий фонд (ендавмент) закладу вищої освіти – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк, не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою [12], у РФ – 10 років, у світі – безстроково.

Згідно з Податковим кодексом України [13], термін "ендавмент" означає суму коштів або цінних паперів, що вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому такий набувач не має права витрачати або розпоряджатися основною сумою такого ендавменту без згоди благодійника. Визначається, що доходи від ендавментів не підлягають оподаткуванню, але не передбачено ніяких преференцій для благодійників, щоб економічно стимулювати розвиток ендавментів.

У роботі Ю. Гернего [6] розглядаються основні функції ендавмент фондів:

1) забезпечення стабільності, яка є запорукою того, що внутрішні проекти чи програми університету в майбутньому будуть реалізовані. Щоб забезпечити її виконання більшість університетів дотримується певних правил щодо використання цього прибутку для більш-менш сталого надходження коштів, оскільки стан фінансового ринку та обрана інвестиційна стратегія впливають на інвестиційний дохід;

2) забезпечення гнучкості в питаннях інвестування ендавменти дають можливість швидше та точніше реагувати на зміни в економічній ситуації, доходах підприємств, що фінансують НДДКР та соціальному статусі науковців, що стає особливо важливим в умовах значного скорочення державних витрат на науку.

Переваги ендавменту для фінансування наукових досліджень:

– власні фінансові продукти наукових організацій;

– недоторканість цільового капіталу, витрачаються доходи від управління;

– фінансовий рік не потрібно починати з "нуля";

– наукова організація набуває переваги в отриманні більш високих державних статусів;

– можливість фінансувати широкий перелік напрямків: спеціальних проектів, грантів професури, залучення кращих кадрів, закупівля необхідного обладнання і т. д.);

– прозора і зрозуміла структура для дарувальників;

– зручний механізм для опікунів (збір пожертвувань і контроль витрат коштів ендавменту);

– податкові пільги.

Отже, систематизуємо особливості процесу фінансування наукових досліджень за допомогою ендавмент фондів у вигляді такої таблиці (табл. 4).

Таблиця 4

Задачі та процес функціонування ендавмент фінансування наукових досліджень

Задачі ендавменту	Формування	Управління	Використання
1) залучення коштів на розвиток науки в університетах; 2) забезпечення постійного фінансування наукових проектів, незалежно від економічної ситуації в країні; 3) тісне співробітництво на постійній основі, тривалі партнерські відносини, стратегічне партнерство між НО та корпорацією (планування роботи з НО, створення спільної "дорожньої карти" на кілька років вперед, розкриття в ній всіх етапів реалізації проекту, інвестування великих сум і розрахунок прибуткової частини для фінансування проектів, проведення моніторингу спільної роботи на контрольних точках).	*Основні партнери:* – державні підприємства; – приватні корпорації; – випускники вузів; – керівники вузів; – некомерційні організації регіону; – державні і регіональні органи влади. *Власник* ендавмент фонд (ЕФ) – спеціальна організація для управління цільовим капіталом *Моделі формування ендавмент фонду:* 1) Один ЕФ – один цільовий капітал – одна наукова організація (НО). 2) Один ЕФ – кілька цільових капіталів під конкретні цілі (програми, проекти) – одна НО. 3) Один ЕФ – кілька цільових капіталів під конкретні цілі (програми, проекти) – декілька НО. *Механізм роботи:* *Роль керуючої компанії на стадії формування ендавмент фонду:* – консалтинг (підготовка управлінських рішень, проектування); – розробка пакету документів зі створення фонду; – реєстрація фонду; – участь у розробці внутрішніх документів фонду; – фандрайзинг поповнення капіталу фонду за рахунок власних коштів.	*Структура управління ендавмент фондом наукової організації* – засновники; – правління фонду; – виконавчий орган; – рада з використання цільового капіталу. *Фінансові продукти ендавмент фондів:* 1) активи: a) державні цінні папери; b) акції; c) облігації; d) цінні папери інших держав; e)інвестиційні паї; f) об'єкти нерухомості; g) депозити в кредитних установах; 2) пасиви: a) серійні продукти – стандартний договір дарування; b) індивідуальний договір дарування. *Роль керуючої компанії на стадії управління ендавмент фондом:* – вибір депозитарію; – розміщення коштів цільового капіталу у відповідності з інвестиційною декларацією; – перерахування доходів ендавмент фонду; – оприлюднення інформації.	*Схема роботи:* 1) фонд повідомляє наукову організацію про отримані доходи і, виходячи з запитів,що надійшли на фінансування, створює проект фінансового плану на майбутній рік; 2) фінансовий план приходить в дію після схвалення Радою з використання цільового капіталу та затвердження правлінням фонду; 3) отримуючи запит НО, фонд перераховує йому кошти, які спрямовуються виключно за призначенням; 4) за результатами фінансового року, наукова організація звітує перед фондом про витрачання перерахованих коштів. На підставі цих звітів фонд, в свою чергу, складає звіти про свою діяльність по кожному цільовому капіталу і розміщує їх, після затвердження Правлінням на сайті в мережі Інтернет, щоб усі бажаючі могли з ними ознайомитися. *Контроль:* 1) перевірка міжнародними аудиторами; 2) можливість дарувальника розірвати договір і повернути кошти у випадку їх нецільового використання.

Розроблено автором за [15], [16], [14], [17]

Окреслимо заходи, яких потрібно вжити, щоб прискорити процес формування ендавмент фондів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду [14]:

1. Внесення відповідних змін до Податкового й Бюджетного кодексів стосовно надання дарувальникам податкових преференцій і державних пільг з метою забезпечення довгострокового використання цільового капіталу.

2. Використання певної частини процентів за депозитом на поповнення основної суми ендавменту, щоб вона не втрачалася внаслідок дисконтування. Це сприятиме збільшенню початкової суми коштів ендавменту на усереднену величину інфляції. Для умов України вона становитиме щонайбільше 10% від наведених сум.

3. Дотримання консервативної стратегії інвестування, якій притаманний низький ризик щодо розміщення коштів. Основна частка активів у інвестиційному портфелі має припадати на державні цінні папери та депозити в державних банках, котрі є надійнішими емітентами на українському ринку фінансових послуг, порівняно з приватним банківським сектором. Такої практики наразі дотримується переважна більшість світових ендавментів, однак, вона можлива за стійкої правової системи, стабілізації економічної й політичної ситуацій у державі, що збільшить довіру до банківської системи. Розвитку потребує й вітчизняний фондовий ринок – як за рівнем капіталізації, так і за видами та кількістю фінансових інструментів.

4. Розширення переліку об'єктів, у які можуть бути вкладені грошові кошти, та недопущення їх обмеження.

5. Залучення для управління активами спеціалізованих західних компаній, що мають належні репутацію й досвід роботи в цій сфері, та забезпечення підготовки власних фахівців, котрі розпоряджатимуться коштами фонду з максимальною ефективністю.

6. Забезпечення прозорої підзвітності й відкритості благодійного сектору (з огляду на непоодинокі випадки застосування корумпованих схем розкрадання коштів, адресованих на розвиток освітньої сфери), що підвищить довіру меценатів та інвесторів.

7. Запровадження культури благодійності й ефективних механізмів її втілення, особливо серед фізичних осіб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За допомогою ендавмент фондів фінансування може бути застосовано не тільки для фінансування закладів освіти, а й для фінансування науково-технічної діяльності в Україні, перевагою якої є забезпечення певної незалежності наукових закладів від зовнішнього фінансування. У західних країнах історія ендавментів нараховує двісті-триста років, ендавмент фонди довели свою спроможність як інструмент, що забезпечує довгострокове фінансування цільових проектів в освіті, науці, культурі або медицині. Оскільки, фонди цільового капіталу є великими інвесторами, – у них є довгострокові вкладення і важливе місце серед джерел капіталу для економічного зростання.

Список використаних джерел

1. *Наукова та інноваційна діяльність України: стат. зб. – К. : Держкомстат України, 2003–2017 рр.*
2. *Індекс інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/.*
3. *HORIZON 2020The EU Framework Programme for Research and Innovation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/.*

4. *Наукова та інноваційна діяльність України: стат. зб. // Державна служба статистики України. – К., 2017. – 138 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/09/zb_nayka_2016_w.zip.*
5. *Семчук Ж. В. Удосконалення механізмів розвитку інвестиційних ресурсів освітніх послуг підприємств в умовах підвищеного ризику в контексті розвитку євроінтеграційних процесів / Ж. В. Семчук // International Scientific Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.inter-nauka.com/uploads/public/14762799236411.pdf.*
6. *Гернего Ю. О. Ендавмент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні / Ю. О. Гернего // Гроші, фінанси і кредит – 2017. – Вип. № 8. – С. 563–567 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/95.pdf.*
7. *Яровенко Т. С. Ендавмент як перспективна форма освітнього інвестування в Україні / Т. С. Яровенко // Економічний форум. – 2016. – № 2. – С. 371–376. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_2_56.*
8. *National Association of College and University Business Officers and Commonfund Institute. U.S. and Canadian Institutions Listed by Fiscal Year (FY) 2016 Endowment Market Value and Change in Endowment Market Value from FY 2015 to FY 2016 // National Association of College and University Business Officers (NACUBO). 2016. Retrieved March 24, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nacubo.org/Documents/EndowmentFiles/2016-Endowment-Market-Values.pdf.*
9. *Alfred Nobel's Will /The official web site of the Nobel Prize. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nobelprize.org/alfred_nobel/will/.*
10. *Prize amount and market value of invested capital converted into 2016 year's monetary value/ The official web site of the Nobel Prize [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/about/amounts/prize_amounts_17.pdf.*
11. *Рябков К. Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодення / К. Рябков, В. Покідіна // Популярна економіка: ціна держави. – 2015. – № 34. – С. 1–18.*
12. *Закон України "Про вищу освіту" № 1556-VII 2 від 01.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.*
13. *Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.*
14. *Осипов И. Эндаументы в России: что мешает развитию вузовских фондов целевого капитала? / И. Осипов // Forbes. – 14.03.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.forbes.ru/kompanii/340629-endaumenty-v-rossii-chto-meshaet-razvitiyu-vuzovskih-fondov-celevogo-kapitala.*
15. *Литвин І. Ендавмент як інструмент благодійної діяльності: практика правового регулювання у Сполучених Штатах Америки та Російській Федерації / І. Литвин // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – № 3. – С. 58–64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/3-2015/litvin.pdf.*

16. *Осецький В. Л. Особливості використання ендавменту та фандрейзингу в освітній практиці / В. Л. Осецький, І. Л. Татомир // Фінанси України, № 3. – 2016. – С. 86–100.*
17. *Миркин Я. М. Фонды целевого капитала российских вузов: состояние, практика деятельности, перспективы развития / Я. М. Миркин // Международная конференция Университетские эндаумент-фонды: практические аспекты создания и наполнения (г. Санкт-Петербург, 14 октября 2010 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.xerox.ru/upload/fond/ms.pdf.*

References

1. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy: stat. zb. [Research and innovation activities in Ukraine: statistics digest]. State Statistics Committee of Ukraine, Kyiv, 2003–2017 [in Ukrainian].
2. Indeks infliatsii [Inflation rate], from http: //index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/ [in Ukrainian].
3. HORIZON 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation, from http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/ [in English].
4. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy: stat. zb. [Research and innovation in Ukraine: statistics digest]. State Statistics Committee of Ukraine, Kyiv, 2017, 138 p., from http: // www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/09/zb_nayka_2016_w.zip [in Ukrainian].
5. Semchuk Zh. V. Udoskonalennia mekhanizmiv rozvytku investytsiinykh resursiv osvitnikh posluh pidpryiemstv v umovakh pidvyshchenoho ryzyku v konteksti rozvytku yevrointehratsiinykh protsesiv [Advancement of enterprises' investment resources for education services in high-risk environments and in the face of European integration]. International Scientific Journal, from http: //www.inter-nauka.com/uploads/public/14762799236411.pdf [in Ukrainian].
6. Herneho Yu. O. Endavment finansuvannia osvitnoi skladovoi innovatsiinoi ekonomiky v Ukraini [Endowment funding for the education component of innovation economy in Ukraine]. *Hroshi, finansy i kredyt – Money, Finance, and Credit*, 2017, Issue 8, pp. 563–567, from http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/95.pdf [in Ukrainian].
7. Yarovenko T. S. Endavment yak perspektyvna forma osvitnoho investuvannia v Ukraini [Endowment as a promising way of funding education in Ukraine]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 2016, No. 2, pp. 371–376, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_2_56 [in Ukrainian].
8. National Association of College and University Business Officers and Common fund Institute. U.S. and Canadian Institutions Listed by Fiscal Year (FY) 2016 Endowment Market Value and Change in Endowment Market Value from FY 2015 to FY 2016, National Association of College and University Business Officers (NACUBO), 2016, from http://www.nacubo.org/Documents/EndowmentFiles/2016-Endowment-Market-Values.pdf [in English].
9. Alfred Nobel's will. The official web site of the Nobel Prize, from https: // www.nobelprize.org/alfred_nobel/will/ [in English].
10. Prize amount and market value of invested capital converted into 2016 years mon-

etary value. The official web site of the Nobel Prize, from https: //www.nobelprize.org/nobel_prizes/about/amounts/prize_amounts_17.pdf [in English].

11. Riabkov K., Pokidina V. Endavment u vyshchii osviti: svitova praktyka i ukrainske sohodennia [Endowment in higher education: world practice and Ukraine's current situation]. *Populiarna ekonomika: tsina derzhavy – Popular Economics: the price of the state*, 2015, No. 34, pp. 1–18 [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" № 1556-VII 2 vid 01.07.2014 [The Law of Ukraine "On higher education" No. 1556-VII, 1st July 2014], from http: //zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 [in Ukrainian].
13. Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI vid 02.12.2010 [Tax Code of Ukraine, No. 2755-VI, 2nd December 2010], from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 [in Ukrainian].
14. Osipov I. Endaumenty v Rossii: chto meshaet razvitiiu vuzovskikh fondov tselevogo kapitala? [Endowment in Russia: what hinders the development of university endowment funds?]. Forbes, 14 March 2017, http: //www.forbes.ru/kompanii/340629-endaumenty-v-rossii-chto-meshaet-razvitiyu-vuzovskih-fondov-celevogo-kapitala [in Russian].
15. Lytvyn I. Endavment yak instrument blahodiinoi diialnosti: praktyka pravovoho rehuliuvannia u Spoluchenykh Shtatakh Ameryky ta Rosiiskii Federatsii [Endowment as charitable trusts: practice of legal regulations in the USA and the Russian Federation]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Scientific Journal of National Academy of Prosecution of Ukraine*, 2015, No. 3, pp. 58–64, from http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/3-2015/litvin.pdf [in Ukrainian].
16. Osetskyi V. L., Tatomyr I. L. Osoblyvosti vykorystannia endavmentu ta fandreizynhu v osvitnii praktytsi [Specific features of using endowment and fundraising in education]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, No. 3, 2016, pp. 86–100 [in Ukrainian].
17. Myrkin Ya. M. Fondy tselevogo kapitala rossiiskikh vuzov: sostoianie, praktyka deiatelnosti, perspektivy razvitiia [Endowment funds of Russian universities: status, practice, development prospects]. *Mezhdunarodnaia konferentsiia "Universitetskie endaument-fondy: prakticheskye aspekty sozdaniia i napolneniia"* (g. Sankt-Peterburg, 14 oktiabria 2010 g.) – *International conference "University endowment funds: practical aspects of establishment and capitalization"* (Saint-Petersburg, 14 October 2010), from http://www.xerox.ru/upload/fond/ms.pdf [in Russian].

Редакція отримала матеріал 25 вересня 2017 р.